

Finansutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av bilagan till lagen om punktskatt på läskedrycker

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av bilagan till lagen om punktskatt på läskedrycker (RP 166/2018 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- Åtgärdsmotion AM 56/2018 rd Päivi Räsänen kd m.fl. Åtgärdsmotion om införande av särskild skatt på energidrycker
- Åtgärdsmotion AM 57/2018 rd Päivi Räsänen kd m.fl. Åtgärdsmotion om införande av en sockerskatt.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets skattedelegation.

Sakkunniga

Skattedelegationen har hört

- konsultativ tjänsteman Pia Kivimies, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Jenni Oksanen, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Sirpa Sarlio, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Eija-Leena Lyly, Tullen
- överinspektör Seppo Raitolahti, Skatteförvaltningen
- direktör Heli Tammivuori, Livsmedelsindustrieförbundet rf
- verksamhetsledare Miika Ilomäki, Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitto r.y.
- branschchef Elisa Piesala, Kasvisteollisuusyhdistys
- vice verkställande direktör Veli-Matti Aittoniemi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- verkställande direktör Mikko Roberts, Roberts Ab
- handelsdirektör Torsti Hurmerinta, Eckes-Granini Finland Ab
- direktör Pekka Lindroos, Hartwall Ab
- professor Hannu Saarijärvi, Tammerfors universitet.

Betänkande FiUB 18/2018 rd

Skattedelegationen har fått skriftligt yttrande av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Coca-Cola Finland Ab.

Inget yttrande av

- Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- Finlands Dagligvaruhandel rf.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår att lagen om punktskatt på läskedrycker ändras och att punktskatten på läskedrycker därmed höjs. Skattehöjningen gäller alla läskedrycker, men höjningen fokuserar på drycker som innehåller socker. Punktskatten på läskedrycker som innehåller mer än 0,5 procent socker höjs från 22 till 27 cent per liter färdig dryck. På övriga läskedrycker höjs den från 11 till 12 cent per liter. Punktskatten på pulver till dryck som innehåller socker höjs från 140 till 172 cent per kilogram, och punktskatten på övriga pulver från 95 till 104 cent per kilogram.

Till följd av skattehöjningen stiger detaljhandelspriserna på läskedrycker som innehåller socker uppskattningsvis med tre procent i genomsnitt och detaljhandelspriserna på övriga läskedrycker med ungefär en procent.

Intäkterna av punktskatten på läskedrycker ökar med cirka 25 miljoner euro per år efter höjningen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2019.

Åtgärdsmotionerna

I åtgärdsmotion AM 56/2018 rd föreslås det att regeringen ska vidta åtgärder för att införa en extra skatt på punktskatten på läskedrycker.

I åtgärdsmotion AM 57/2018 rd föreslås att regeringen ska vidta åtgärder för att införa en sockerskatt från och med 2019.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet tillstyrker propositionen utan ändringar.

Betänkande FiUB 18/2018 rd

Bakgrund

Propositionen ingår i höstens skattehöjningar som i överensstämmelse med programmet för regeringen Sipilä flyttar fokus i beskattningen från beskattning av arbete och företagande till framför allt miljöskatter. Höjningen beräknas öka statens skatteinkomster med omkring 25 miljoner euro per år. Det betyder att det totala årliga utfallet av punktskatten på läskedrycker stiger till cirka 170 miljarder euro.

Målsättning

Skatten på läskedrycker har i första hand ett fiskalt mål, även om syftet också är att styra konsumtionen bort från sockerhaltiga drycker till sockerfria drycker. Skattesatsen är indelad i intervaller, vilket betyder att skatten på drycker med mer än 0,5 procent socker är högre än på motsvarande sockerfria variant. För att förbättra den skattestyrande effekten föreslås skattehöjningen i större utsträckning bli fokuserad på sockerhaltiga drycker. Utskottet anser modellen vara befogad eftersom sockrade läskedrycker anses vara en av de största källorna till sockerintag. Stort sockerintag har visats ha ett samband med fetma, hjärt- och kärlsjukdomar och typ 2-diabetes.

Skatteavgränsning

Vilka produkter som får ingå i punktskatten på läskedrycker bestäms i Europeiska unionens kombinerade nomenklatur, nedan kallad tulltariffen. Tulltariffen är en numerisk nomenklatur för varor med verbala förklaringar, och den har vuxit fram som ett resultat av internationellt samarbete. Systemet bygger inte på nationell prövning. EU beslutar om tulltariffen och den bygger på en högre nomenklatur som administreras av Världstullorganisationen (WCO).

Med stöd av lagen tas punktskatt i stor utsträckning ut på alkoholfria drycker och drycker som innehåller endast en liten mängd alkohol och produkter som används för tillverkningen av dryckerna och som ingår i kapitel 22 i tulltariffen och i nummer 2009, 2106, 3302 och 3824. Där ingår bland annat lemonad, mineralvatten, drickfärdig saft, proteindrycker, smaksatt mjölk, koncentrat som används vid tillverkning av saft och dryckes ingredienser i fast form. Ingen skatt tas ut på exempelvis barnmat, näringstillskott eller bantningsmedel. Indelningen i skattepliktiga produkter bygger således på objektiva kriterier och skattetolkningarna kan avses vara etablerad praxis, även om det kan förekomma enskilda divergenser i tolkningen. På grund av den fiskala karaktären har man velat att skatten ska beröra ett så omfattande produktutbud som möjligt. Den breda skattebasen kan också motiveras med att den minskar problemen med att tolka vilka produkter som ingår eller inte ingår i tillämpningen. Utskottet instämmer i det synsättet och menar att den breda skattebasen är motiverad och ett steg i rätt riktning.

Också statsstödsreglerna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallat FEUF, talar för en bred skattebas, eftersom nationella skatter måste vara förenliga med dem. Beskattningen kan exempelvis innehålla stödelement i form av skattefrihet som enligt artikel 107 i FEUF anses vara statliga stöd om de inte är förenliga med det allmänna skattesystemet och uppfyller de övriga villkoren för statliga stöd. Skattesystemet ska vara uppbyggt så att ingen kan anses få otillbörliga konkurrensfördelar, exempelvis till följd av skattefrihet eller undantag från tillämpningsområdet för punktskatten. Avsteg från skattebasen kräver en omfattande utvärdering av om und-

Betänkande FiUB 18/2018 rd

antagen är förenliga med statsstödsreglerna i FEUF. Om det är fråga om statligt stöd enligt artikel 107 i FEUF måste Europeiska kommissionen underrättas om åtgärden innan den införs. Om kommissionen anser att skatten innehåller ett förbjudet statligt stöd, finns det risk för att stödet, i enlighet med principerna för statligt stöd, måste återkrävas för produkter som befriats från skatten.

Finland fick den 5 juni 2018 en underrättelse från Europeiska kommissionen om att ett klagomål angående skattebasen för läskedrycker har slutbehandlats. Enheterna vid kommissionen ansåg det inte nödvändigt att fortsätta behandla klagomålet. Ställningstaget gäller skattebasen enligt den gällande lagen. Också detta talar för att de produkter som berörs av skatten på läskedrycker avgränsas på samma sätt som nu. Utskottet anser det alltså inte lämpligt att i det rådande läget införa enstaka undantag utan att göra en mer omfattande utredning av frågan.

Projekt om delfaktorer, styrmedel och effektivitet i matmiljön

Vid utfrågningen av sakkunniga uttrycktes det en viss oro för att också drycker som inte kan anses ha skadliga hälsoeffekter är skattepliktiga. Samtidigt lyftes ett gemensamt projekt fram som ingår i statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet och kommit till på initiativ av finansministeriet. Det primära projektmålet är att identifiera och definiera delfaktorer, styrmedel och effektivitet i matmiljön. Projektet ska identifiera och definiera de delfaktorer som en sund matmiljö ska bestå av för att gynna hälsosamma matval. Vidare ska det undersöka vilka de styrmedel är som motiverar konsumenterna att välja mer hälsosamma och näringsrika livsmedel och mäta vilken effekt olika styrmedel har på konsumentbeteendet. Det ska ingå både ekonomiska styrmedel och andra typer av styrmedel, bland annat bättre reglering. Projektet kommer att behandla skatter som ett exempel på styrmedel bland många andra. Arbetet startade den 1 mars i år och mandattiden går ut i juni nästa år.

Efter projektet är det viktigt att resultaten nyttiggörs på bred bas och att hälsosam kost ses i ett helhetsperspektiv inklusive olika typer av styrmedel, också skatter. Utskottet ger sitt stöd till att man i fortsättningen tar ställning till om punktskatten på läskedrycker kan bli mer kraftfullt inriktad på hälsoaspekten. I det sammanhanget kan kraven i statsstödsreglerna beaktas på behörigt sätt och risken för återkrav undanröjas.

Motionerna

Utskottet föreslår att åtgärdsmotionerna förkastas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 166/2018 rd utan ändringar.

Riksdagen förkastar åtgärdsmotionerna AM 56 och 57/2018 rd.

Betänkande FiUB 18/2018 rd

Helsingfors 13.11.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Timo Kalli cent
vice ordförande Ville Vähämäki saf
medlem Timo Harakka sd
medlem Timo Heinonen saml
medlem Toimi Kankaanniemi saf
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Elina Lepomäki saml
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Antti Rantakangas cent
medlem Markku Rossi cent
medlem Maria Tolppanen sd (delvis)
medlem Kari Uotila vänst
ersättare Markku Eestilä saml (delvis)
ersättare Lasse Hautala cent
ersättare Emma Kari gröna
ersättare Riitta Myller sd
ersättare Joona Räsänen sd
ersättare Harry Wallin sd
ersättare Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Ilkka Lahti.

Betänkande FiUB 18/2018 rd
Reservation 1 /sd

RESERVATION 1 /sd

Motivering

I propositionen höjs punktskatten på läskedrycker med sammanlagt 25 miljoner euro och höjningen riktas särskilt in på mer sockerhaltiga drycker. I betänkandet understryker finansutskottet att punktskatten och skattehöjningen i första hand har fiskala mål, det vill säga att ta in mer skatteinkomster till staten. Regeringen uppskattar att förbrukningen av sockerhaltiga läskedrycker kan sjunka med några procent och förbrukningen av sockerfria drycker ännu mindre.

Utskottet motiverar valet att belägga alla läskedrycker med skatt med att det går att få in mer i punktskatt om skattebasen är bred. Det måste sägas ut att motiveringen haltar. Basen för till exempel momsens är betydligt bredare än för punktskatten på läskedrycker, eftersom så gott som all konsumtion beskattas. Den föreslagna höjningen slår orättvist mot företagare och konsumenter eftersom den bara drabbar företag som tillverkar lemonad, saft och mineralvatten. De flesta ohälsosamma produkter berörs inte alls av höjningen.

Finansutskottet anser att skatten i fortsättningen mer kraftfullt kan inriktas på hälsoaspekten. Det är ett välkommet mål eftersom punktskatten är en dålig skatt av de orsaker som nämns ovan, om målet uteslutande är att samla in skatteinkomster. Samtidigt måste det sägas att ändringen strider mot utskottets mål. De skadliga hälsoeffekterna av läskedrycker beror på sockret, men skattehöjningen drabbar också sockerfria drycker. Socker finns i många andra produkter som är betydligt skadligare för hälsan än till exempel saft från skogsbär som innehåller hälsofrämjande ämnen. På sötsaker finns det ingen hälsoskatt och skatten på läskedrycker kan i värsta fall få människor att använda produkter som är ännu mer förödande för hälsan. Senast här blir behandlingen av hälsoskadliga produkter och de tillverkande företagen orättvis.

Vid utfrågningen av sakkunniga kom det fram att höjningen kommer att fullt ut drabba bland annat finländska företag som tillverkar saft från frukt och inhemska bär från naturen. Därför kan skatten vara till skada för möjligheterna att utnyttja inhemska bär och gör att lokala saftproducenter konkurrensmässigt blir underlägsna utländska producenter. I värsta fall flyttas produktionen till mindre miljöbra produkter och hälsosamma bär kommer inte till lika stor användning.

Därför strider propositionen mot sina egna mål. Trots att de uppskattade effekterna är relativt små, kan man utgå från att de är negativa i jämförelse med andra skattelösningar. Propositionen är ett gott exempel på hur resultaten blir när övergripande och noggrann kontroll glöms bort i lagberedningen.

Hälsoaspekten måste komma fram bättre och mer heltäckande i beskattningen. Skatten på sötsaker avskaffades 2019 så vi behöver en ny hälsoskatt i stället. Riksdagens social- och hälsovårdsutskott förutsatte detta för två år sedan i ett enhälligt betänkande. Också finansutskottet understryker att en sådan skatt är befogad. Utskottet nämner dock att en hälsoskatt baserad på sockerhalten inte fanns i någon medlemsstat 2016 när betänkandet skrevs och att det kunde vara svårt att införa en sådan skatt baserad på hälsoegenskaper inom ramen för EU:s regler för statligt stöd. Samtidigt förutsatte utskottet att Finland bevakar vilka åtgärder andra länder vidtar för att ta fram

Betänkande FiUB 18/2018 rd
Reservation 1 /sd

hälsoskatter. Av propositionen framgår det att en graderad skatt baserad på sockerhalten infördes i EU, i Katalonien i fjol och i Frankrike i år. I maj införde Irland en hälsoskatt på drycker sötade med socker. Också Estland har för avsikt att införa en graderad skatt på läskedrycker baserad på sockerhalten, och skatten har preliminärt fått klartecken från Europeiska kommissionen. Dessutom har flera EU-länder, bland annat Belgien och Frankrike, helt och hållet befriat osockrade bär- och fruktsafter från läskedrycksskatt. Erfarenheterna från andra länder de senaste åren visar alltså att det går och att det är motiverat att införa skatter baserade på sockerhalten och andra hälso- och hållbarhetsrelaterade egenskaper.

När en hälsoskatt planeras är det viktigt att undersöka om hälsoaspekterna kan beaktas bättre på något annat sätt, exempelvis i momsen. Då minskar behovet av en rad punktskatter. Till exempel Irland har högre moms på ohälsosamma produkter (sötsaker, chips, kex, läskedrycker) än på andra livsmedel.

Också andra hållbarhetsaspekter måste vägas in mer genomgripande i skatterna. I synnerhet momsen bör ses över för att den ska ta större hänsyn till konsumtionsrelaterade utsläpp och andra hållbarhetsaspekter. Nästan all konsumtion är momsbelagd och det flyter in cirka 20 miljarder euro i moms varje år. Med momsen kunde man enkelt styra konsumtionen och produktionen i en mer hållbar riktning. Momsen kan också användas till större satsningar på att använda utsläppsnåla produkter från naturen i livsmedel.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslaget och

att riksdagen godkänner två uttalanden. (*Reservationens förslag till uttalanden*)

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition med förslag till en hälsoskatt som på ett genomgripande sätt tar hänsyn till hälsopåverkande delfaktorer.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en reform för att göra momsen till en skatteform som främjar hållbar utveckling över hela linjen.*

Helsingfors 13.11.2018

Timo Harakka sd
Kari Uotila vänst
Joona Räsänen sd
Riitta Myller sd
Harry Wallin sd

Betänkande FiUB 18/2018 rd
Reservation 2 /kd

RESERVATION 2 /kd

Motivering

Regeringen vill höja punktskatten på läskedrycker som innehåller mer än 0,5 procent socker från 22 till 27 cent per liter färdig dryck. På övriga läskedrycker höjs den från 11 till 12 cent per liter (RP 166/2018 rd). Höjningen är en välkommen reform.

Men skatten borde särskilt uppmärksammas energidryckerna eftersom konsumtionen av dem har ökat avsevärt de senaste åren. Detta gäller i synnerhet barn och unga. Skolhälsoenkäten från i fjol visar att upp till 18 procent av pojkarna och 8 procent av flickorna i högstadieåldern dricker energidryck tre eller fler gånger i veckan. Energidryckerna innehåller ofta mycket socker. Dessutom innehåller de koffein och andra ämnen som har hälsoskadliga effekter vid stort intag. Stor konsumtion av energidrycker kan leda till bland annat sömnproblem, viktuppgång, rastlöshet och dålig tandhälsa.

Vad energidryckerna kan ställa till med kan man se i hemmen och i skolorna, och många lärare och föräldrar vill införa restriktioner i tillgången. Många handlare har infört åldersgränser för försäljningen av energidrycker. Ett sätt att minska användningen är att höja priset via skatter. Lagen om punktskatt på läskedrycker (1127/2010) måste kompletteras med en skattekategori för energidrycker och en tydlig definition på dryckerna. När energidrycker ingår i punktskatten på läskedrycker kan man på det här sättet införa en särskild skatt på dem. Skatten måste vara kännbar. KD:s riksdagsgrupp föreslår att punktskatten på läskedrycker fördubblas på drycker som till sitt innehåll kan klassas som energidrycker. Drycker som klassas som energidrycker bör i överensstämmelse med åtgärdsmotion AM 56/2018 rd beläggas med en extra skatt på 27 cent ovanpå punktskatten på läskedrycker oberoende av sockerhalten.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner ett uttalande. (*Reservationens förslag till uttalande*)

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att införa en skatt på energidrycker inom ramen för punktskatten på läskedrycker.

Helsingfors 13.11.2018

Peter Östman kd